

Motion till riksdagen 2005/06:Ju2

av **Beatrice Ask m.fl. (m)**
med anledning av prop. 2005/06:11

Maskeringsförbud

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2005/06:11.
2. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med förslag till generellt maskeringsförbud i enlighet med vad som anförs i motionen.

2 Opinionsfrihet kräver inte maskering

Moderata samlingspartiets demokratisyn utgår från att begreppet demokrati är mer än en beslutsform. Det innebär också att de beslut som fattas beaktar den enskildes frihet, rätt och ansvar i förhållande till statsmakten.

Utgångspunkten för vår demokrati och Sveriges ställning som rättsstat är skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna. En av de mest centrala rättigheterna är rätten att fritt uttrycka sin åsikt och att mötas eller demonstrera i detta syfte. Respekt för åsikts- och yttrandefriheten är en oundgänglig förutsättning för demokrati.

Varje inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna måste ske med största försiktighet och efter en noggrann avvägning av hur inskränkningen påverkar den enskildes rättigheter gentemot det allmänna.

Det finns fog för invändningen att ett maskeringsförbud kan anses som en inskränkning av den enskildes frihet. Vi anser dock att det är nödvändigt för att upprätthålla lag och ordning samt för att skydda allas frihet i ett större perspektiv.

Rätten för enskilda människor att uttrycka sina åsikter och övertygelser bygger också på medborgarnas ansvar att bruka friheten med ansvar gentemot andra. Var och en bör kunna stå för sin åsikt. I vissa sammanhang tydliggörs detta i form av krav på ansvarig utgivare eller motsvarande. Statens motprestation är att skydda den enskilde som utövar sina rättigheter. Brottsbalkens regler som förbjuder misshandel, ofredande eller andra angrepp kan användas för att skydda människor som ger uttryck för sina åsikter från angrepp av andra än det allmänna. Brott som begås i syfte att kränka personer eller grupper på grund av ras, hudfärg, ursprung, tro eller sexuell läggning anses som

Fel! Okänt namn på

särskilt allvarliga. Rättsstaten och det öppna samhället skall således garantera människor rätten till fri opinionsbildning utan att riskera förföljelse, varför ingen skall behöva vara rädd att ge sig till känna. Detta ansvar innebär att människor inte skall behöva maskera sig vid demonstrationer eller andra sammankomster.

2.1 Behovet av ett maskeringsförbud

De grundläggande fri- och rättigheterna är inte ensidiga. De innebär också ett ansvar för människor att respektera andras fri- och rättigheter. I ett fritt och öppet samhälle finns det ingen anledning att dölja sin identitet vid offentliga sammankomster.

Erfarenheterna av maskerade demonstranter är att de har andra syften än att utöva sina fri- och rättigheter. De allvarliga störningar som uppkommit vid flera sammankomster där maskering förekommit har medfört kränkningar av andras rättigheter; i form av att demonstrationerna eller folksamlingarna upplösts, vilket inskränkt mötesfriheten och i form av avsevärd skadegörelse på allmän och privat egendom, vilket kränkt äganderätten. Därtill kommer händelser som uppenbart haft till syfte att provocera eller skada poliser, vilket innebär angrepp på dem som är satta att beskydda människors fred och frihet. Det finns också indikationer på att människor avstår från att demonstrera av rädsla för de ordningsstörningar som kan uppstå till följd av vissa, ofta maskerade, grupper eller personers agerande vid dessa tillfällen.

Maskerade demonstranter i sig fungerar provocerande för allmänheten. Maskering indikerar att den maskerade har någonting att dölja. Många människor förknippar också maskering med kriminalitet. Det finns fog för påståendet att maskering vid demonstrationer och allmänna sammankomster är ägnat att demoralisera och inge rädsla.

Sverige har enligt Europakonventionen en plikt att tillse att grundläggande fri- och rättigheter såsom opinionsfriheten kan genomföras i ordnade former. Ett förbud skulle sannolikt medverka till att medborgarna i högre utsträckning vågar utnyttja sin demonstrationsrätt, vilket skulle stärka demokratin. Det finns också betydande samhällsvinster att göra om upplopp och skadegörelse förhindras på ett tidigt stadium. Det är också ur ett brottsofferperspektiv motiverat att införa maskeringsförbud. Ett sådant förbud skulle medföra att möjligheten ökar att i samband med våldsamma upplopp identifiera gärningsmän och ställa dem till svars.

2.2 Regeringens förslag motverkar sitt syfte

Regeringen föreslår att maskeringsförbud skall gälla vid demonstrationer och folksamlingar på allmän plats, om det vid dessa tillfällen uppkommer en störning av den allmänna ordningen eller en omedelbar fara för sådan störning.

Vi instämmer i behovet av ett maskeringsförbud, och har sedan lång tid verkat för att ett sådant skall införas i svensk rätt. Förbud att maskera sig vid

offentliga sammankomster av olika slag är inte en okänd företeelse, och förbudet fungerar väl i de länder där det införts. Ett förbud av detta slag måste dock kunna upprätthållas av de rättsvårdande myndigheterna. I detta avseende är regeringens förslag behäftat med allvarliga brister.

Regeringens förslag innebär att maskering inte skall vara förbjuden innan det uppstår en ordningsstörning eller en omedelbar fara för en ordningsstörning. Vi ifrågasätter om en sådan utformning av lagen fungerar.

En viktig anledning till att införa ett maskeringsförbud är att ge polisen möjlighet att på ett effektivt och rättssäkert sätt hindra ordningsstörningar vid demonstrationer och andra sammankomster: Syftet är att förhindra fler våldsamma upplopp i anslutning till fredliga demonstrationer. Vi anser inte att förslaget är tillräckligt förebyggande. Att vänta tills ett upplopp har uppstått ger polisen vare sig tid eller resurser att upprätthålla maskeringsförbudet, eftersom behovet av att skydda allmänhetens hälsa och egendom samt att stävja upploppet tar överhanden. Regeringens förslag att polisen vid ordningsstörning skall uppmärksamma de störande elementen på maskeringsförbudets ikraftträdande genom en s.k. skingringsbefallning förefaller närmast löjeväckande. Det kan till och med antas att ett plötsligt ingripande mot maskering kan verka provocerande och leda till att ordningsstörningarna eskalerar, vilket motverkar förbudets syfte.

Det förefaller som om regeringen velat införa ett generellt maskeringsförbud, men inte vågat gå hela vägen. Resultatet har blivit ett situationsanpassat förbud som inte utgör ett effektivt verktyg för polisen.

De föreslagna undantagen från maskeringsförbudet riskerar också att bli svårtillämpade. Ponerar att personer med annat syfte än att demonstrera maskerar sig och anför religiösa skäl. Det torde vara vanskligt för den enskilde polisen i skarpt läge att avgöra invändningens äkthet och relevans. Regeringen skapar fler problem än den löser genom lagförslaget. Genom krångliga och svårtillämpade regler undergrävs de fundamentala friheterna.

Det finns också anledning att kritisera att regeringen inte återremitterat förslaget till Lagrådet, med hänsyn till förslagens konstitutionella aspekter.

2.3 Ett verkningsfullt maskeringsförbud

Lagrådet har tidigare anfört att blotta risken att någon eller några inte skulle efterfölja förbudet talar emot ett införande av maskeringsförbud. Vi vill invända mot detta resonemang. Människor som inte efterkommer det allmännas bud och statens regler för upprätthållandet av lag och ordning kan inte tillåtas att få definiera behovet av brottsförebyggande eller -bekämpande lagstiftning. Farhågan kan dock tas till intäkt för ett behov av skarpare lagstiftning eller ett bättre rustat rättsväsende. Vi skall inte retirera till förmån för kriminella element. I detta syfte vill vi införa en mer ändamålsenlig lagstiftning om maskeringsförbud.

Vi anser att ett maskeringsförbud skall vara generellt och införas i en särskild lag. Ett välreglerat maskeringsförbud motsvarar kravet på tydlighet

Fel! Okänt namn på

bättre än regeringens förslag. Det ökar också möjligheterna för polisen att ingripa på ett tidigt stadium och således verka förebyggande.

Vi anser att regeringen snarast skall återkomma med ett omarbetat förslag till lag om maskeringsförbud. Detta kan med fördel baseras på den finska modellen. Det finska maskeringsförbudet som gäller sedan den 1 december 2004 innebär att det är förbjudet att vid allmänna sammankomster, offentliga tillställningar eller andra folksamlingar på allmän plats uppträda maskerad till egenkännlighet, om personen samtidigt har ett uppenbart syfte att ta till våld eller skada egendom.

Det är en sympatisk tanke att knyta maskeringen till syfte eller uppsåt. Dels kan man lättare genom en samlad bedömning av omständigheterna i övrigt besluta att ingripa mot maskering på allmän plats, dels kan man, liksom i Finland, bedöma personens syfte utifrån hans eller hennes beteende, och på så sätt avgöra om avsikten är att kränka eller äventyra den allmänna ordningen eller säkerheten eller att begå någon annan rättsstridig gärning.

Polisen bör kunna använda sig av samma kriterier för ingripande som vid förebyggande visitering enligt 19 § polislagen (PL), vilken medger visitation för att söka efter föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid skadegörelsebrott, företrädesvis klotter. Syftet med regeln är dock att även generellt minska brott som innefattar skada på egendom, exempelvis stenkastning eller annat¹. Avgörande för ett ingripande enligt 19 § PL är att det på konkreta grunder finns anledning anta att den som avses med åtgärden bär med sig utrustning av viss typ, t.ex. klotterutrustning. På samma sätt bör polisen kunna ingripa mot maskering under omständigheter där det starkt kan misstänkas att brott eller ordningsstörning kan komma att begås. Närmare definition av vad som utgör sådana omständigheter bör utvecklas i praxis. Vi utgår från att regeringen noga definierar det straffsanktionerade området i en kommande proposition.

En reglering enligt ovan skulle vidare ha följden att någon undantagsreglering inte är nödvändig. På så sätt undviks många av de tillämpningsproblem som förutsetts till följd av regeringens förslag.

Vi är medvetna om att ett uppsåtsrekvisit kan medföra bevisvärigheter för polis och åklagare. Vi är dock övertygade om att de brottsbekämpande myndigheterna besitter kompetensen att lösa detta, under förutsättning att de erhåller tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag.

Slutligen vill vi poängtera vikten av lagrådsgranskning av förslag av denna dignitet. Vi förstår att regeringen vill undvika ytterligare kritik av det slag som framkom efter Lagrådets granskning av lagrådsremissen. Lagrådsgranskning är dock av största vikt, inte minst av respekt för förslaget ingripande karaktär. Vi anser därför att det nya förslaget vi begärt skall tillställas Lagrådet för granskning.

¹ Prop. 2002/03:138 Åtgärder mot klotter och annan skadegörelse, s. 17.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 24 oktober 2005

Beatrice Ask (m)

Jeppé Johnsson (m)

Hillevi Engström (m)

Anita Sidén (m)

Cecilia Magnusson (m)

Bengt-Anders Johansson (m)

Bertil Kjellberg (m)